

رئیس سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی می‌گوید: خشکسالی در واقع یک پدیده طبیعی است که روی می‌دهد. در این زمینه تلاش کنیم ضرب‌ساز سازگاری با وضعیت موجود را بالا ببریم و برای بالا بردن ضرب‌ساز سازگاری، راهی جز سرمایه‌گذاری و ارتقای بهره‌وری آب نیست. مصرف آب بخش کشاورزی به اندازه‌ای است که نمی‌توان خارج از این حوزه مانند بخش شرب، آب‌بری برای کشاورزی تأمین کرد.

در پی کاهش ۴۴ درصدی بارندگی‌ها در سال زراعی جاری، «خراسان» بررسی می‌کند

راهکارهای کشاورزی در بحران

ملیحه رفیع طلب

Economic@khorasannews.com

در دوسال اخیر وقوع سرمازدگی‌ها در کنار خشکسالی‌های چندده ساله اخیر، باعث شده تا بنا بر اذعان مسئولان کشاورزی، استان حداقل با ۴۰ درصد کاهش تولیدمحصول در حوزه‌های کشاورزی مواجه شود. مسئله‌ای که نه تنها حیات کشاورز و اقتصاد زندگی او را تحت تأثیر قرار می‌دهد و مهاجرت را به عنوان تنها نسخه پایش‌پاشی می‌گذارد که کشور را نیز با بحران کمبود در برخی محصولات طبیعی‌ای است که می‌دهد. با این تفاسیر اندیشیدن راهکاری که به تأمین زندگی کشاورز و توانام تأمین نیازهای کشور به محصولات کشاورزی بینجامد وظیفه‌ای است که به نظر می‌رسد سال‌های گذشته باید به سرانجام می‌رسید. اما اکنون بحران خشکسالی با کاهش بی‌سابقه بارندگی طی امسال که بنا بر ادعای وزارت نیرو و ۴۰ سال گذشته بی سابقه بوده، جدی‌تر شده است. در همین باره بنا بر امار اعلامی سازمان جهاد کشاورزی استان طی سال زراعی ۹۵–۹۶ کشاورزی خراسان رضوی به خاطر خشکسالی حدود دو هزار و ۳۰۰ میلیارد تومان خسارت دیده است. آفات و بیماری‌ها هم سه هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان به این بخش خسارت زده است. هزار و ۹۰۰ میلیارد تومان نیز خسارت حوادث غیر مترقبه بوده است که با این وصف ضروری است راهکاری امدادی و اضطراری برای این موضوع پیش بینی شود.

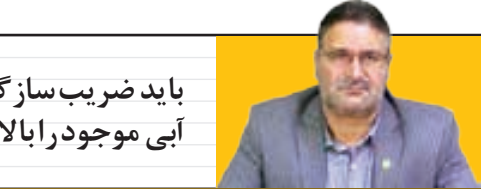
۹۹ درصد استان در فضای خشکسالی

مدیر مطالعات پایه منابع آب شرکت آب منطقه ای در تصریح وضعیت منابع آبی بخش کشاورزی استان به خراسان رضوی می‌گوید: حدود ۴۴ درصد کاهش بارش را در استان در سال جاری آبی تجربه می‌کنیم. وضعیت خشکسالی تشدید شده است و از طرفی خشک‌ترین پاییز را در ۵۰ سال اخیر گذرانیم که کشت پاییزه کشاورزان را تحت تأثیر قرار داد. احمد قنذاری ادامه می‌دهد: از طرف دیگر خشکسالی که هم اکنون با آن مواجه هستیم حتی با وجود بارش روزهای اخیر، تغییر اساسی نکرده است و هنوز در خشکسالی به سر می‌بریم و حدود ۹۹ درصد استان در همین وضعیت هستند و مجموع این هاشان می‌دهد که ضروری است برای معیشت کشاورز راهکارهای اساسی اندیشیده شود.

آب کشاورزی هم برای شرب!

مدیر مطالعات پایه منابع آب شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی با اشاره به این که امکانی به نام بیمه محصولات کشاورزی وجود دارد که می‌توان در این

بخش	خسارات خشکسالی (میلیون ریال)	خسارات آفات و بیماری‌ها (میلیون ریال)	جمع کل خسارات (میلیون ریال)
زراعی	۲۱۱۲۱۸	۸۰۳۸۶۴۵	۱۰۷۸۱۷۵۶/۷۲
باغی	۱۵۲۴۶	۵۹۷۵۰۴۷/۰۷	۳۶۲۱۹۹۹۹/۵۷
دام و طیور	۲۲۴۶۴۸/۳۲	۹۵۴۹۶۳۸/۲۲	۱۱۸۸۴۱۳۲/۸۹
منابع طبیعی	۲۲۱۳۸۴/۱۶	۰/۰۰	۲۲۱۳۸۴/۱۶
جمع کل درصد سهم هر بخش	۲۳۷۴۷۱۲/۰۴	۳۵۳۲۵۵۲/۳۰	۵۹۱۰۷۲۴۶/۳۴

باید ضرب‌سازگاری با وضعیت آبی موجود را بالا ببریم

۲۰۰ سالی ۲۰۰ میلیارد برای حفظ قنوت نیاز داریم

رئیس سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی با وجود ارائه این راهکار، بار ضرورت حفظ و نگهداری قنات‌ها، بحران مطرح می‌کند و می‌افزاید: علاوه بر ایجاد شبکه‌های انتقال آب و اجرای سیستم‌های نوین آبیاری حتما باید توسعه کشت گلخانه‌ای را به‌طور خاص در برنامه‌مان قرار دهیم که این مستلزم ارائه تسهیلات مناسب است. کسانی که قصد دارند گلخانه ایجاد کنند لازم است از تسهیلات ۱۰ ساله با نرخ سود کم بهره‌مند شوند. هر حال ما در شرایط خشک و تنگ‌آبی قرار گرفته‌ایم، از این رو وظیفه تک‌ما موضوع مدیریت آب مصرفی است و باید صرفه‌جویی کامل انجام دهیم. ما ثابت کرده‌ایم که در صورت گرسنگی خراسان با توجه به برپاداشتی که از منابع آب زیرزمینی داریم، سال گذشته حدود ۸۰۰ میلیون اضافه داشت از آب‌های زیرزمینی (در تمامی بخش‌های شرب، کشاورزی و صنعت) در قالب کسری مصرف صورت گرفته است و در این شرایط باید فرهنگ مصرف آب را تقویت کنیم.

سرمایه‌گذاری و ارتقای بهره‌وری آب

با این حال در این باره رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان می‌گوید: خشکسالی در واقع یک پدیده طبیعی است که روی می‌دهد. در این زمینه باید تلاش کنیم ضرب‌سازگاری با وضعیت موجود را بالا ببریم و برای بالا بردن ضرب‌سازگاری، راهی جز سرمایه‌گذاری و ارتقای بهره‌وری آب نیست. همچنین ضروری تصریح می‌کند: مصرف آب بخش کشاورزی به اندازه‌ای است که نمی‌توان خارج از این حوزه مانند بخش شرب، آبی برای کشاورزی تأمین کرد. حتما باید برای کشاورزی، قطره‌قطره آب موجود در استان را قدر بدانیم و به خوبی از آن استفاده کنیم. با این همه از این نظر که اشتغال روستاییان و کشاورزان به وجود این آب بستگی دارد، برای تداوم اشتغال و تولید در روستاها نیازمند عزم ملی هستیم، البته فقط روستایی و کشاورز نیست. اگر به‌پدیده خشکسالی توجه نکنیم، زندگی همان کارمند شهری ما هم که ارتباطی با بخش کشاورزی ندارد تحت الشعاع قرار می‌گیرد. برای مثال در مدتی که به دلیل شیوع بیماری آنفلوآنزای مرغی دچار کمبودتخم مرغ شدیم، دیدیم که به چه میزان در جامعه تنش ایجاد شد. وی با تأکید بر این که متأسفانه آل‌طور که باید و شاید به بخش کشاورزی توجه نشده است، راه‌برون رفت از این وضعیت را اهتمام جدی به اجرای طرح‌های آبیاری تحت فشار می‌داند و می‌گوید: فقط با این روش می‌توانیم مصرف آب راه کاهش بدهیم که شبیه‌های انتقال آب به زمین‌های کشاورزی را به‌خوبی اجرا کنیم. البته اعتبارات خوبی در این بخش داریم و امسال دو هزار کیلومتر شبکه انتقال آب در برنامه وجود دارد.

کاهش مصرف آب، کاهش هزینه و افزایش تولید

مزروعی تأکید می‌کند: هم اکنون عمده محصولات جایزی استان به شکل زیرپلاستیکی کشت می‌شود اما توسعه کشت گلخانه‌ای برای تولید محصولاتی مانند خربزه، هندوانه، گوجه‌خیار هم ضروری است. باغ‌های ما نیاز به پلاستیک کشی دارد تا تبخیر آب به حداقل برسد. با همین روش‌ها می‌توانیم میزان مصرف آب را تا ۵۰ درصد کاهش بدهیم و نه تنها از تولید کم‌تکنیم بلکه با اجرای سیستم‌های نوین، هزینه‌های تولید را نیز کاهش می‌زبان تولید را افزایش دهیم. اگر هم اکنون از یک هکتار زمین ۳۰ تن گوجه رنگی برداشت می‌کنیم، در روش گلخانه‌ای این میزان را می‌توانیم به ۱۵۰ تا ۳۰۰ تن برسانیم. وی از افتتاح گلخانه‌ای مدرن در استان خبر می‌دهد و می‌گوید: این گلخانه ۱۰۰ تن در هکتار ظرفیت تولید گوجه‌رنگی دارد و با توسعه کشت‌های گلخانه‌ای و ایجاد شهرک‌های گلخانه‌ای، علاوه بر تأمین غذای داخلی می‌توانیم به کشورهای دیگر صادرات داشته باشیم و میزان درآمدمان را افزایش دهیم.

بازه زمانی	زراعت	باغبانی	طیور	دام	تاسیسات کشاورزی	منابع آبی	کل خسارت
۱ از ۱۳۸۷/۹/۹۵	۲۳۴۰۸۵۲	۶۲۷۳۱	۱۴۹۹۴	۹۴۰	۱۷۶۲۴۷	۷۶۹۲۸	۱۱۷۵۴۳۶۶
۲ از ۱۳۸۷/۱/۱ تا ۱۳۸۷/۶/۳۱	۱۵۲۴۶	۶۷۸۱۸	۱۹۰۰	۲۳۹۴	۱۷۳۹۸۵	۱۷۲۰۹۲	۷۴۱۹۸۲۳
جمع کل درصد سهم هر بخش	۲۲۴۶۴۸	۲۲۱۳۸۴	۳۳۳۴	۲۵۲۳۹	۲۸۶۲۸۷	۲۴۹۰۲۰	۱۹۱۷۴۱۸۹

افقی: ۱- شهری در شمال شرق آفریقای جنوبی - از بهترین فیلم‌های سینمای دفاع مقدس ساخته زنده یاد سیف‌الد... ۲- در رسم و سنت - مدرسه بزرگ سالان ناطق... ۳- دانش - تکرار حرفی - کارشنکی - شیفت انسان آرمانی و تاریخ ساز ۴- درشت هیکل و بدقواره - مظهر سر در گمی - شتر مرغ آمریکایی - حرف گزینش ۵- انتقام - قسمت مهم و اساسی هر چیز- ظاهری زشت و نامتناسب دارد- خدای یکتا ۶- جنگلی- هوشمندی ۷- عدد- بازی و سرگرمی ۷- قوم مغول - ماده شیمیایی که نشانه‌شته را به قند تبدیل می‌کند - آجاره- بها- ریاضیدن اسکاتلندی و مختصر لگاریتم ۸- قطره- تجربه‌ها- سهل و ساده- مار ۹- بسته شدن - مجموعه قوانین چنگیزخان اقدام کننده به کاری - مفلوج ۱۰ - بسیار بد و ناگوار فرزندانی که از یک پدر و مادر نیستند - زنان عرب - از سبزی‌های ریشه‌ای ۱۱- ستاره‌شناس نامدار اندامار کی- نویسنده آمریکایی قرن بیستم مولف عملیات روز رستخیز.	عمودی: ۱- سخن بیاوه و بیهوده - اختلاف رنگ دو منطقه تاریک و روشن همچوار ۲ - خصوصیت - غشی ۳ - بانگ چوپان - مجموعه شعری سروده فاضل نطقی - فرقه ای مذهبی در هند ۴ - ویتنام قدیم - از دین برگشته ۵- کارآزموده - سمت و سوء- فقیر - آفریدگار ۷- گریستن - بیم دهنده - لنگه با ۸- گیاهی علفی از خانواده لاله - پیته دولت ۹- چاشنی - غذای مهم‌ترین عوامل زیبایی انسان به حساب می‌آید - جمله
--	---

افقی: ۱- توان - جایز - جعبه خارجی - غارت ۲- عالم الهی- شهری در آذربایجان شرقی - مقام - اکسیر ۳- کبوتر صحرایی- از اقوام آریایی- رودآرام- امیدواری - فیلسوف و ریاضی دان یونانی ۴- واحد مقاومت الکتریکی - پست برنج - کشت به امید باران ۵- تکرار حرف - تیز- مجنون- پرستار بیگانه - برگ برنده ۶- لوله گیاه - نظر - رطوبت - کوشا ۷- مایه حیات - برش سینمایی - مجموعه‌ای از خصوصیات قابل تشخیص با لینی- درخت انگور - رنگ موی فوری ۸- قمر- سمت چپ- خشک کن آزمایشگاه ۹- خام- گردو- چای فرنگی- ترش و شیرین- مشهور ۱۰- گذران- روز- زاله- ناظر تقسیم ۱۱- ادب- تصویر ذهنی- کشتی جنگی - کمترین	عمودی: ۱- جوشش- یاور ۲- اهلی- سره-راز ۳- از گل‌های زینتی- فرمانروایان ۴- شمع- که پشت- گوسفند جنگی ۵- عدد ویتنامی ها- پیکر - برهنه ۶- گهواره - دیدیم ۷- نقاش- ذات و حقیقت هر چیز ۸- سخن زیر لب- پسوند شباهت - فرد نیست ۹- عدد فوتبالی - از شهرهای استرالیا- فلز سانا ۱۰- متغفن- واحد شمارش لباس ۱۱- نغمه- پرچم ۱۲- شورا یا- از سازهای زهی- شکم بر خنثی ۱۳- پیشه - یکی از اهرام - ستیزه ۱۴- درختی با گل‌های خوشه‌ای سفید و خوشبو - طرح و نمونه ۱۵-
--	--

اشاره به نزدیک - شهر فردوسی ۱۶- تنها- از جانوران دریایی - در دست و کامل ۱۷- نشانه - زنبیل - نصف ۱۸- قصه- درشکه ۱۹- طایفه- ابوالبشر- اسباب منزل ۲۰- خبر چین - شک و گمان

افقی: ۱- توان - جایز - جعبه خارجی - غارت ۲- عالم الهی- شهری در آذربایجان شرقی - مقام - اکسیر ۳- کبوتر صحرایی- از اقوام آریایی- رودآرام- امیدواری - فیلسوف و ریاضی دان یونانی ۴- واحد مقاومت الکتریکی - پست برنج - کشت به امید باران ۵- تکرار حرف - تیز- مجنون- پرستار بیگانه - برگ برنده ۶- لوله گیاه - نظر - رطوبت - کوشا ۷- مایه حیات - برش سینمایی - مجموعه‌ای از خصوصیات قابل تشخیص با لینی- درخت انگور - رنگ موی فوری ۸- قمر- سمت چپ- خشک کن آزمایشگاه ۹- خام- گردو- چای فرنگی- ترش و شیرین- مشهور ۱۰- گذران- روز- زاله- ناظر تقسیم ۱۱- ادب- تصویر ذهنی- کشتی جنگی - کمترین	عمودی: ۱- جوشش- یاور ۲- اهلی- سره-راز ۳- از گل‌های زینتی- فرمانروایان ۴- شمع- که پشت- گوسفند جنگی ۵- عدد ویتنامی ها- پیکر - برهنه ۶- گهواره - دیدیم ۷- نقاش- ذات و حقیقت هر چیز ۸- سخن زیر لب- پسوند شباهت - فرد نیست ۹- عدد فوتبالی - از شهرهای استرالیا- فلز سانا ۱۰- متغفن- واحد شمارش لباس ۱۱- نغمه- پرچم ۱۲- شورا یا- از سازهای زهی- شکم بر خنثی ۱۳- پیشه - یکی از اهرام - ستیزه ۱۴- درختی با گل‌های خوشه‌ای سفید و خوشبو - طرح و نمونه ۱۵-
--	--

پرونده روز

یادداشت
<div>•••••<div><div></div><div>عبدالله حاتمیان</div></div></div>
<div>عضو کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس</div>

پیشنهادهای کوتاه مدت و میان مدت

در ۱۱ سال آبی اخیر در تمام حوضه‌های آبخیز، بارندگی کاهش یافته به طوری که رقم کاهش مذکور برای کل کشور حدود ۱۱– درصد است اما بر خلاف میزان بارندگی، کاهش مقادیر حجم جریان سطحی در ۱۱ سال آبی اخیر نسبت به متوسط در مدت بسیار چشمگیر بوده و برای کل کشور حدود ۴۴– درصد است با این همه در ۱۵ سال اخیر هیچ گاه مخازن سد ها در کشور به‌طور کامل پر نبوده است. همچنین طی سال‌های اخیر تقریباً هر سال مقدار استفاده از منابع آب زیرزمینی را مقدار تعدّیانه‌ی باریا بیشتر بوده از حجم ذخیره استانتیک آن ها کاسته شده است. حداکثر مقدار کسری مخزن سالیانه در سال ۱۳۸۶ به میزان ۹٫۴ میلیارد مترمکعب بوده است. هم‌اکنون با توجه به کل ذخایر استانتیک منابع آب زیرزمینی کشور رقمی حدود ۵۰۰ میلیارد مترمکعب برآورد می‌شود و گفته می‌شود حدود یک چهارم ذخایر استانتیک منابع آب زیرزمینی مصرف شده است. برداشت کشور از آب‌های سطحی و زیرزمینی به ترتیب برابر ۵۵ و ۵۵ درصد است. آمار دقیقی که مورد توف همه دستگاه‌ها باشد، وجود ندارد. بیشترین سهم مصرف آب هم در کشور مربوط به بخش کشاورزی سپس شرب و صنعت است. البته باید در تعیین سهم مصرف بخش‌های مختلف بین برداشت مصرف آب کشاورز و مصرف آب در لحاظ مؤلفه‌های مختلف چرخه هیدرولوژی تأمام آب برداشت شده توسط یک بخش لزوماً توسط آن بخش مصرف نمی‌شود. به عنوان مثال وزارت نیرو همه آب تجدید پذیر را پس از تعیین سهم بخش‌های اقتصادی دیگر به حساب بخش کشاورزی می‌گذارد و برداشت آب بخش کشاورزی را از حدود ۸۵ میلیارد مترمکعب در نظر می‌گیرد، اما مصرف آب در این بخش حدود ۷۰ میلیارد مترمکعب است و این در حالی است که به‌طور متوسط سهم بخش کشاورزی در جهان نیز ۷۰ درصد هست. ارتفاع کل ریزش‌های جوی در سال آبی ۱۳۹۶–۱۳۹۷ تا تاریخ ۱۳۹۷/۱/۲۹ حدود ۱۲۰ میلی متر (۱۱۹/۸ میلی متر) است که نسبت به بارندگی در از مدت (۲۰۹/۳ میلی متر) حدود ۴۲/۸ درصد کاهش دارد و صرفاً با شرایط سال آبی ۱۳۸۶–۱۳۸۷ قابل مقایسه است. در آن سال نیز میزان ریزش‌های جوی تا پایان سال آبی به ۱۲۸ میلی متر رسید. بنا بر این تجربیات مربوط به خشکسالی سال ۱۳۸۷ قابل استفاده برای امسال است. خشکسالی هیدرولوژیک طی امسال تقریباً مشابه خشکسالی سال زراعی، ۱۳۸۶–۱۳۸۷ است و با توجه به تداوم خشکسالی در ۱۰ سال اخیر (غلب سال‌های خشکسالی خفیف داشته اند) شدت بحران قابل توجه است. خشکسالی یک پدیده طبیعی است که در هر نوع آب و هوایی امکان وقوع آن وجود دارد (بنا بر اعلام مسئولان وزارت نیرو، ۵۰ درصد سال‌ها در ایران سال‌های خشکسالی است) و خشکی و خشکسالی از عناصر جغرافیای این سرزمین است که عامل بآن نیازمند برنامه‌ریزی و اجرای علمی است. در ضمن، آثار زیان بار خشکسالی به مراتب گسترده‌تر و عمیق‌تر از دیگر بلایای طبیعی است و خسارات زیادی به زندگی انسان و اکوسیستم‌های طبیعی وارد می‌کند. هر چند وقوع مکرر خشکسالی موجب شده است که این بحران، برای کشاورزان به عنوان یک پدیده جدید مطرح نباشد، اما پیچیدگی آن به گونه‌ای است که نیازمند برنامه‌ریزی و خانوارهای آسپیده ناشی از خشکسالی است. این پدیده را به یکی از دغدغه‌های اصلی کشاورزان ساکن در مناطق دارای شرایط بحرانی، تبدیل کرده است. علاوه بر آن، وقوع خشکسالی‌های مکرر موجب آسیب پذیری هر چه بیشتر جوامع روستایی در مقابل خشکسالی‌های کنونی شده، به نحوی که در برخی از این اجتماعات، تلاش برای بقا، زمینه‌ساز و در هم تنیدگی پیامدهای منفی ناشی از خشکسالی است. این پدیده را به مثال خشکسالی سال آبی ۸۷–۸۶ سبب شد که تولید محصولات زراعی در ایران با حدود ۳۰ درصد کاهش از ۷۲ میلیون تن در سال به ۵۲ میلیون تن کاهش یابد که قاعدتاً تأثیر خود را قابل افزایش نیاز به واردات محصولات کشاورزی، نشان داد. خشکسالی اثراتی عمیق بر اقتصاد نواحی روستایی به ترتیب شامل، کودتولید، کاهش بهره‌ای (افزایش بدهی کشاورزان)، افزایش بحران معیشت، پیدایش فقر و تغییر در کشاورزی می‌گذارد. اولین اثر خشکسالی بر اقتصاد روستاهای متکی بر فعالیت کشاورزی، کودتولیدی است که در این حالت به دلیل کاهش بارندگی، کشاورزان با کاهش سطح زیر کشت و تولید محصولات افزایش پیداوده و هزینه‌های تولید و کشت، کاهش می‌یابد. به عنوان مثال، در دنبال بارندگی و به دلیل این که کشاورزان در پاره‌ای مواقع برای حفظ مزرعه خود مجبور به خرید آب می‌شوند، افزایش می‌یابد. به دنبال افزایش هزینه‌ها، توانایی آن‌ها برای بازپرداخت وام‌های دریافت‌شده کم می‌شود که معمولاً با تأخیرهای زیادی همراه است و به نتیجه موجب افزایش بدهی‌های کشاورزان می‌شود. از سویی رسیدگی نکردن به موقع و مناسب به این افتشار می‌تواند پیامدهای خشکسالی را هم برای جامعه و هم تولیدات کشاورزی، در سال‌های آینده سنگین‌تر کند. همواره در سال‌های وقوع پدیده خشکسالی، بخش اعظم محدودیت‌ها برای آب کشاورزی اعمال می‌شود که بر این اساس پیش‌بینی می‌شود، بخش کشاوری با محدودیت و خسارت ناشی از خشکسالی مواجه شود. حمایت نکردن از آسیب دیدگان خشکسالی در مقطع زمانی مؤثر، می‌تواند به تعمیق فقر در بین اقشار زیر خط فقر منجر شود. پیش‌بینی می‌شود خشکسالی، خسارت قابل ملاحظه‌ای به کشت آبی و به‌ویژه دیم‌کشور بزرگوار یک تأمین آب صدشاهر و هزاران روستای زیادی که هم‌ا زمان به نتیجه روبه‌رو می‌شوند تدوین برنامه‌ای اضطراری اجتناب‌ناپذیر باشد. از جمله راهکارهای حمایت از بخش کشاورزی می‌توان به تغییر الگوی کشت در دوره‌های خشکسالی جایگزین کردن محصولاتی که نیاز آبی کمتری دارند به جای محصولاتی که نیاز آبی بیشتری دارند (برنج)، پرداخت سالانه خسارت ناشی از خشکسالی از سوی دولت به کشاورزان بسیار آسیب دیده علاوه بر دریافت بیمه؛ خرید تضمینی محصولات تولید شده در پایان فصل زراعی به وسیله دولت برای کاهش رشد دلارآن و افزایش نسبی سود کشاورزان، بیمه محصولات کشاورزی و ارائه تسهیلات و اعتبارهای متناسب با میزان خسارت‌های ناشی از خشکسالی، تأمین عیولفه ازان قیمت برای دام‌داران و عشایر، خرید دام زنده برای کشتار از دام‌داران و عشایر و تأمین آب شرب روستاها و شهرهایی که در این زمینه دچار مشکل می‌شوند، اشاره کرد. شایان ذکر است، در شرایط عادی نیز برخی روستاهای کشور با تاثر آب‌رسانی می‌شوند. مدیریت واحد منابع آب، تهیه‌سند آمایش منطقه و بازنگری جدی در سیاست‌های توسعه‌ای به‌ویژه در زمینه الگوی کشت، استقرار صنایع آب‌و… و همچنین تهیه‌سند مدیریت بحران منابع آب راویکر دناحیه‌ای از جمله پیشنهادهای کوتاه مدت و میان مدت محسوب می‌شود.

جدول سخت (شماره ۳۱۱)

قرآنی ۱۰- نارنج- سرب می‌مو ۱۱- سازگاری - عطر مایه ۱۲- به دست آوردن - گاو شخم‌زن - بله ایتالیایی ۱۳- خفه کردن فکر و آزادی - جلوه ۱۴- دوتا نون- نوعی پارچه پنبه‌ای - بالای رانثو ۱۵- بی‌همتا - مشرف به موت ۱۶- روحانی زرتشتی - کارشنکی - شیفت زندانیان - از درختان جنگلی شمال ایران ۱۸- بله عرب- از پیامبران بنی اسرائیل - بنی در عصر جاهلی ۱۹- گوشه ای در دستگاه شور - ویرس فلج اطفال ۲۰- باری رساننده به آسیب دیدگان- زندان.
--

اطفال ۱۰- یازی رسانده

حل جدول شماره ۳۱۰

۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶
											</			